

Sygn. akt II USKP 17/22

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 15 listopada 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Romuald Dalewski

SSN Robert Stefanicki

w sprawie z wniosku E. A.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddziałowi w Warszawie
o wysokość zadłużenia z tytułu nieopłaconych składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń
Społecznych w dniu 15 listopada 2022 r.,
skargi kasacyjnej organu rentowego od wyroku Sądu Apelacyjnego w Warszawie
z dnia 16 listopada 2020 r., sygn. akt III AUa 852/18,

**uchyla zaskarżony wyrok i przekazuje sprawę do ponownego
rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego
Sądowi Apelacyjnemu w Warszawie.**

UZASADNIENIE

Ubezpieczona E. A. w dniu 30 października 2017 r. złożyła odwołanie od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie z dnia 20 września 2017 r., znak: [...], stwierdzającej wysokość zaległości z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenia zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz

Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. W uzasadnieniu odwołująca wskazała, że okres przedawniania składek za najdalszy miesiąc objęty zaskarżoną decyzją, a zatem za kwiecień 2007 r. - upłynął w dniu 1 stycznia 2017 r., a zatem przed dniem wydania zaskarżonej decyzji. Ponadto odwołująca podniosła, że o ile wpis dotyczący prowadzonej działalności gospodarczej formalnie został wykreślony z CEIDG w maju 2010 r., o tyle faktyczne zaprzestanie prowadzenia działalności miało miejsce we wrześniu 2009 r. Odwołująca podkreśliła, że od tego czasu działalność faktycznie nie istniała, nie prowadziła sprzedaży, nie przynosiła żadnych przychodów, a sama odwołująca nie zawierała nowych umów, nie poszukiwała nowych zleceń. Odwołująca zaznaczyła także, że przez cztery miesiące w 2000 r. równoległe do prowadzonej działalności gospodarczej pozostawała zatrudniona na podstawie umowy o pracę. W tym okresie, pomimo braku wniosku o objęcie dodatkowym dobrowolnym ubezpieczeniem, opłacała również składki z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, w związku z czym zdaniem odwołującej powstała nadpłata z tytułu nienależnie opłaconych składek z dwóch tytułów.

W odpowiedzi na odwołanie z dnia 28 listopada 2017 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie wniósł o oddalenie odwołania. Odnosząc się do zarzutów zawartych w odwołaniu organ rentowy opierając się na treści art. 24 ust. 5f ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych wskazał, że w przypadku wydania decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym, podstawę wymiaru składek lub obowiązek opłacania składek na te ubezpieczenia, bieg terminu przedawnienia ulega zawieszeniu od dnia wszczęcia postępowania do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna. Organ rentowy wskazał, że zawiadomienie zostało odebrane przed dniem przedawnienia należności, co spowodowało zawieszenie okresu przedawnienia, w związku z czym należności nie uległy przedawnieniu. Ponieważ składki nie były przez płatnika dokonywane terminowo, do Wydziału Ubezpieczeń i Składek skierowano wniosek o ustalenie podlegania dobrowolnemu ubezpieczeniu chorobowemu (zgodnie z art. 14 ust. 2 pkt 2 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych) oraz uporządkowanie dokumentów rozliczeniowych w związku ze zbiegiem ubezpieczeń z tytułu prowadzonej działalności i zatrudnienia w okresie od października 2000 r. do

grudnia 2000 r. Za powyższy okres zostały sporządzone poprawne dokumenty rozliczeniowe z urzędu oraz brakujące dokumenty rozliczeniowe płatnika za okres od kwietnia 2010 r. do maja 2010 r. Organ rentowy wskazał, że nadpłacone składki wynikające z korekt dokumentów rozliczeniowych za okres od października 2000 r. do grudnia 2000 r. zostały rozliczone na kolejne okresy wynikające z dokumentów rozliczeniowych.

Sąd Okręgowy Warszawa - Praga w Warszawie wyrokiem z dnia 11 czerwca 2018 r. w sprawie VII U 1600/18 zmienił zaskarżoną decyzję w ten sposób, że nie stwierdził, iż E. A. jest dłużnikiem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych na kwotę łącznie 187.619,98 zł oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie na rzecz odwołującej się E. A. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów procesu w tym zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił i zważył, co następuje:

E. A. rozpoczęła prowadzenie działalności gospodarczej pod firmą V. [...] w dniu 14 lipca 1994 r. Odwołująca prowadziła działalność gospodarczą pod adresem swojego zamieszkania na ul. [...] w W.. Odwołująca pod tym adresem zamieszkuje nadal i pod ten adres była kierowana korespondencja z ZUS. W okresie od miesiąca września 2009 r. odwołująca nie wykonywała faktycznie działalności gospodarczej, natomiast z dniem 6 maja 2010 r. formalnie zawiesiła prowadzenie działalności gospodarczej.

W dniu 7 września 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Warszawie skierował do odwołującej zawiadomienie o wszczęciu postępowania w sprawie określenia wysokości należności z tytułu niezapłaconych składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od kwietnia 2007 r. do maja 2010 r. Z powodu braku możliwości doręczenia pismo to zostało awizowane do odbioru w Urzędzie Pocztowym Warszawa [...]. Powtórne zawiadomienie awizowano 21 września 2016 r. Przesyłkę zwrócono nadawcy - organu rentowego w dniu 28 września 2016 r. o godzinie 7:51 z adnotacją „zwrot nie podjęto w

terminie”. Zawiadomienie o zakończeniu postępowania wyjaśniającego zostało doręczone odwołującej w dniu 27 stycznia 2017 r.

W dniu 20 września 2017 r. organ rentowy wydał decyzję znak: [...], w której stwierdził, że E. A. jest dłużnikiem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne, ubezpieczenie społeczne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych. Organ rentowy wskazał, że zadłużenie wraz z należnymi odsetkami za zwłokę naliczonymi na dzień wydania decyzji wynosi łącznie 187.619,98 zł, w tym: 73.716,61 zł z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne za okres od kwietnia 2007 roku do maja 2010 r. oraz 67.311,00 zł odsetek za zwłokę oraz 184,80 zł kosztów upomnienia, 291,30 zł kosztów egzekucji, kwotę 20.698,58 zł tytułem składek na ubezpieczenie zdrowotne za okres od listopada 2007 r. do maja 2010 r., oraz 20.698,58 zł odsetek za zwłokę oraz 184,80 zł kosztów upomnienia, 72,30 kosztów egzekucji, kwotę 3.804,79 zł tytułem składek na Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od maja 2007 r. do września 2009 r., oraz 3.388,00 zł odsetek za zwłokę, 184,80 zł kosztów upomnienia oraz 10,30 zł kosztów egzekucji. Decyzja została ubezpieczonej doręczona w dniu 28 września 2017 r.

W ocenie Sądu pierwszej instancji odwołanie E. A. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie z dnia 20 września 2017 r. zasługiwało na uwzględnienie.

Sąd Okręgowy podkreślił, że zgodnie z art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych należności z tytułu składek ulegają przedawnieniu po upływie 5 lat licząc od dnia, w którym stały się wymagalne. Powyższy - 5-letni termin przedawnienia należności z tytułu składek został wprowadzony od 1 stycznia 2012 r. na mocy nowelizacji ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych dokonanej w art. 11 pkt 1 ustawy z 16 września 2011 r. o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców (Dz.U. z 2011 r. Nr 232, poz. 1378). Jednocześnie w art. 27 ust. 1 ustawy systemowej przewidziano, że ów 5-letni okres przedawnienia (krótszy od obowiązującego do 31 grudnia 2011 r. 10-letniego okresu przedawnienia) stosuje się do składek, których bieg przedawnienia rozpoczął się (tak jak w niniejszej sprawie) przed 1 stycznia 2012 r.

Ponadto Sąd Okręgowy zaznaczył, iż zgodnie z art. 24 ust. 5a, 5b i 5e-6 ustawy systemowej zawieszenie terminu przedawnienia następuje w przypadku:

1. zawarcia umowy w przedmiocie rozłożenia należności z tytułu składek na raty - od dnia zawarcia tej umowy do dnia terminu płatności odroczonej należności z tytułu składek lub ostatniej raty;
2. podjęcia pierwszej czynności zmierzającej do wyegzekwowania należności z tytułu składek, o której dłużnik został zawiadomiony - od dnia podjęcia tej czynności do dnia zakończenia postępowania egzekucyjnego;
3. wystąpienia zagadnienia prawnego, od którego uzależnione jest wydanie decyzji, a którego rozstrzygnięcie należy do właściwości innego organu lub sądu - do dnia, w którym decyzja innego organu stała się ostateczna lub orzeczenie sądu uprawomocniło się, nie dłużej jednak niż przez 2 lata;
4. wydania przez Zakład decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym, podstawę wymiaru składek lub obowiązek opłacania składek na te ubezpieczenia - od dnia wszczęcia postępowania do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna;
5. śmierci spadkodawcy - od dnia śmierci spadkodawcy do dnia uprawomocnienia się postanowienia sądu o stwierdzeniu nabycia spadku albo zarejestrowania aktu poświadczenia dziedziczenia, nie dłużej jednak niż do dnia, w którym upłynęły 2 lata od śmierci spadkodawcy.

W ocenie Sądu pierwszej instancji z treści ww. przepisów wynika, że z dniem 1 stycznia 2012 r., na podstawie art. 11 pkt 1 ustawy o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców - zmieniającego treść art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, skrócony został okres przedawnienia składek na ubezpieczenia społeczne z 10 do 5 lat. Ponieważ bieg przedawnienia spornych należności składowych rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2012 r., dla rozstrzygnięcia przedmiotowej sprawy kluczowe znaczenie ma art. 27 powyższej ustawy regulujący zagadnienia intertemporalne. Zgodnie z jego ust. 1, do przedawnienia należności z tytułu składek, o którym mowa w art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, którego bieg rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2012 r., stosuje się przepisy w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą, z tym że bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia 1 stycznia 2012 r. Wedle zatem

zasady wynikającej z tego przepisu do należności składkowych nieprzedawnionych do 1 stycznia 2012 r. (według starych zasad z zastosowaniem 10-letniego okresu przedawnienia) ma zastosowanie 5-letni termin przedawnienia, z tym jednakże bardzo istotnym zastrzeżeniem, że liczy się go nie od daty ich wymagalności, tak jak o tym stanowi art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, ale od dnia 1 stycznia 2012 r. Wyjątek od tej zasady ustanawia ust. 2 przywołanego przepisu, stosownie do którego jeżeli przedawnienie rozpoczęte przed dniem 1 stycznia 2012 r. nastąpiłoby zgodnie z przepisami dotychczasowymi wcześniej, przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu. Powołana regulacja oznacza, że wybór odpowiedniego terminu przedawnienia 5-letniego (liczonego od dnia 1 stycznia 2012 r.) lub 10 - letniego (liczonego od daty wymagalności składki) - zależy od tego, który z nich upłynie wcześniej.

W obowiązującym stanie prawnym, w ocenie tego Sądu, istnieją konkurencyjne podstawy prawne zawieszenia biegu przedawnienia. W przedmiotowej sprawie znaczenie miała dyspozycja art. 24 ust. 5e i 5f ustawy. Przewiduje ona instytucję wstrzymującą bieg przedawnienia ze względu na zdarzenia powstałe przed "podjęciem pierwszej czynności zmierzającej do wyegzekwowania należności z tytułu składek" (w rozumieniu art. 24 ust. 5b ustawy systemowej). Bieg terminu przedawnienia zawiesza się w przypadku wydania przez Zakład decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym, podstawę wymiaru składek lub obowiązek opłacania składek na te ubezpieczenia, bieg terminu przedawnienia ulega zawieszeniu od dnia wszczęcia postępowania do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna.

Sąd zaznaczył, że wedle art. 24 ust. 5f ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, zawieszenie biegu terminu przedawnienia zależy od wszczęcia postępowania o podstawę wymiaru składek lub obowiązek ich opłacenia i następuje z momentem wydania decyzji w tym przedmiocie, zaś prawomocność decyzji decyduje wyłącznie o zakończeniu stanu zawieszenia. Według Sądu, stosownie do treści art. 24 ust. 5f ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, wydanie przez organ rentowy decyzji ustalającej podstawę wymiaru składek lub obowiązek ich opłacenia rozpoczyna zawieszenie biegu terminu przedawnienia składek objętych tą decyzją i stan ten kończy się z dniem jej uprawomocnienia. Sąd ubezpieczeń

społecznych może więc stwierdzić przedawnienie składek tylko wtedy, jeśli nastąpiło ono przed wydaniem decyzji wszczynającej postępowanie o ustalenie podstawy wymiaru składek lub obowiązku ich opłacenia (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 maja 2013 r., I UK 613/12, OSNP 2014 nr 3, poz. 44, wyrok Sądu Najwyższego z dnia 29 stycznia 2007 r., II UK 116/06, OSNP 2008 nr 3-4, poz. 47).

W ocenie Sądu Okręgowego na podstawie zgromadzonego w sprawie materiału dowodowego uznać należało, że należności z tytułu nieopłaconych składek za lata 2007-2010 w przypadku odwołującej przedawniły się w dniu 1 stycznia 2017 r., bowiem w stosunku do tych należności zastosować należało ww. art. 27 ust. 2 ustawy o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców, a więc 5-letni okres przedawnienia liczony od dnia 1 stycznia 2012 r. Sąd uznał, że w niniejszej sprawie nie doszło do przerwania biegu terminu przedawnienia bowiem z dokumentacji znajdującej się w aktach sprawy wynika, że zawiadomienie o wszczęciu postępowania w sprawie określenia wysokości należności z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne, ubezpieczenie zdrowotne. Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych nie zostało odwołującej prawidłowo doręczone. Natomiast zawiadomienie o zakończeniu postępowania dowodowego zostało odwołującej doręczone w dniu 27 stycznia 2017 r., a więc po 1 stycznia 2017 r., podobnie jak sama decyzja która została doręczona w dniu 28 września 2017 r. Zdaniem Sądu nie można uznać przesyłki z zawiadomieniem o wszczęciu postępowania za prawidłowo i skutecznie doręczoną, bowiem nie został dochowany 14-dniowy termin przechowania pisma na poczcie określony w art. 44 § 1 pkt 1 k.p.a. Awizowana w dniu 21 września 2016 r. przesyłka winna zostać zwrócona do nadawcy w dniu 29 września 2016 r. (w tym przypadku do organu rentowego). Odwołująca powinna mieć zatem możliwość odbioru przesyłki przez cały dzień pracy urzędu pocztowego w dniu 28 września 2016 r. W związku z powyższym w okolicznościach niniejszej sprawy nie było podstaw do przyjęcia, że został przerwany bieg terminu przedawnienia.

Sąd miał również na uwadze, że ze zgromadzonego materiału dowodowego wynika, że odwołująca od września 2009 r. mimo wpisu w CEIDG nie prowadziła faktycznie działalności gospodarczej, wskazując na orzecznictwo Sądu Najwyższego przyjmujące, że obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym

z tytułu prowadzenia pozarolniczej działalności gospodarczej wynika z faktycznego rozpoczęcia tej działalności i jej prowadzenia na podstawie wpisu do ewidencji (rejestr), natomiast kwestie związane z jej formalnym zarejestrowaniem i wyrejestrowaniem mają znaczenie wyłącznie w sferze dowodowej, nie przesądzają natomiast same w sobie o podleganiu obowiązkowi ubezpieczeń społecznych. Wpis do ewidencji lub rejestru ma charakter deklaratoryjny, wobec czego stwarza jedynie domniemanie, że działalność gospodarcza była rzeczywiście podjęta i prowadzona w okresie nim objętym. Przez podjęcie działalności gospodarczej w rozumieniu wymienionych przepisów niewątpliwie należy zatem rozumieć legalne rozpoczęcie jej wykonywania (prowadzenia), które jednak w rzeczywistości może, ale nie musi zbiegać się z datą określoną w ewidencji (rejestrze). Wynikające z wpisu domniemanie faktyczne może być z kolei obalone wszelkimi środkami dowodowymi.

Odnosząc przedstawione wyżej poglądy do okoliczności niniejszej sprawy. Sąd Okręgowy zauważył wprawdzie, że przedmiotu sporu nie wyznaczała decyzja stwierdzająca podleganie przez skarżącą ubezpieczeniom społecznym, lecz tzw. decyzja „wymiarowa”, ale uznał, że odwołująca się od takiej decyzji może przytaczać wszelkie argumenty, aby podważyć jej prawidłowość. Argumentem podważającym trafność wspomnianej decyzji może być więc również poparte odpowiednimi dowodami twierdzenie, że zgłoszona w organie ewidencyjnym działalność gospodarcza nie była faktycznie prowadzona (wyrok Sądu Najwyższego z dnia z dnia 8 listopada 2017 r., III UK 244/16).

Odnosnie rzekomego prowadzenia działalności gospodarczej przez odwołującą od września 2009 r. do maja 2010 r., Sąd zważył, że w aktach rentowych nie ma żadnego dowodu potwierdzającego okoliczność, aby w wyżej wymienionym okresie odwołująca podejmowała jakiekolwiek czynności związane z prowadzeniem działalności gospodarczej. Zgodnie ze stanowiskiem judykatury obowiązek udowodnienia okoliczności, zgodnie z ogólnymi regułami wynikającymi z art. 6 k.c., spoczywa na organie rentowym, który jest uprawniony i jednocześnie zobowiązany do wykazania fikcyjności tytułu ubezpieczenia (wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z dnia 26 sierpnia 2015 r., III AUa 1073/14). Zdaniem Sądu Okręgowego organ rentowy ustalenia swoje oparł jedynie na wpisie zawartym

w Centralnej Ewidencji Informacji o Działalności Gospodarczej i przyjął domniemanie faktyczne, iż wnioskodawczyni w rzeczywistości była osobą prowadzącą działalność gospodarczą. Tymczasem w niniejszej sprawie to odwołująca udowodniła za pomocą rzeczowego i osobowego materiału dowodowego w postaci złożenia odpowiedniej dokumentacji skarbowej i za pomocą zeznań, że w spornym okresie faktycznie nie prowadziła działalności gospodarczej.

Apelację od powyższego wyroku złożył organ rentowy, zaskarżając wyrok w całości i zarzucając mu:

1. sprzeczność istotnych ustaleń Sądu Okręgowego z treścią zebranego w sprawie materiału, przez przyjęcie, że odwołująca się w okresie od września 2009 r. do maja 2010 r. nie prowadziła działalności gospodarczej,
2. naruszenie przepisów postępowania, w szczególności:
 - art. 33 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej (Dz.U. 2016 r., poz. 1829 ze zm.), poprzez pominięcie domniemania prawdziwości wpisu dokonanego w ewidencji działalności gospodarczej,
 - art. 233 §1 k.p.c., poprzez dokonanie dowolnej, a nie swobodnej oceny materiału dowodowego i ustalenie, że odwołująca się w okresie od września 2009 r. do maja 2010 r. nie prowadziła działalności gospodarczej,
3. naruszenie przepisów prawa materialnego w szczególności:
 - art. 24 ust. 5 w zw. z ust. 5f ustawy systemowej, poprzez uznanie, że należności odwołującej się na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenia zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od kwietnia 2007 r. do maja 2010 r. uległy przedawnieniu,
 - art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 6 pkt 1, art. 12 ust. 1 oraz art. 13 pkt 4 ustawy systemowej w zw. z art. 66 ust. 1 pkt 1 ppkt c i art. 69 ust 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. 2016 r., poz. 1793 ze zm.), poprzez stwierdzenie, że odwołująca się nie posiada zadłużenia na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne oraz Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych z tytułu działalności gospodarczej na kwotę łącznie 187.619,98 zł

Mając na uwadze powyższe, organ rentowy wniosł o zmianę zaskarżonego wyroku i oddalenie odwołania E. A. od decyzji ZUS z dnia 20 września 2017 r.,

znak: [...], ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Okręgowemu do ponownego rozpatrzenia.

Sąd Apelacyjny w Warszawie wyrokiem z dnia 16 listopada 2020 r. w sprawie sygn. akt III AUa 852/18 oddalił apelację organu rentowego.

Wobec zawarcia w apelacji zarzutu naruszenia przepisów prawa procesowego, Sąd Apelacyjny, w pierwszej kolejności poddał ten zarzut ocenie pod kątem zasadności, bowiem dopiero skontrolowanie poprawności ustalenia stanu faktycznego pozwala ocenić prawidłowość zastosowania prawa materialnego. Uwzględniając, że podniesiony przez organ rentowy zarzut naruszenia art. 233 § 1 k.p.c. w istocie zmierzał do wyprowadzenia na podstawie zgromadzonych dowodów alternatywnego, w stosunku do ustalonego przez Sąd Okręgowy, korzystnego dla organu rentowego stanu faktycznego, Sąd Apelacyjny uznał ten zarzut za całkowicie chybiony.

Według Sądu drugiej instancji istotną dla rozstrzygnięcia niniejszego postępowania była ocena, czy - i ewentualnie od kiedy - bieg terminu przedawnienia należności objętych zaskarżoną decyzją uległ zawieszeniu. Sąd Apelacyjny nie podzielił stanowiska organu rentowego, że bieg terminu przedawnienia przedmiotowych należności uległ zawieszeniu na podstawie art. 24 ust. 5f ustawy systemowej, w myśl którego w przypadku wydania przez Zakład decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym, podstawę wymiaru składek lub obowiązek opłacania składek na te ubezpieczenia, bieg terminu przedawnienia ulega zawieszeniu od dnia wszczęcia postępowania do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna. W przywołanej regulacji, ustawodawca bowiem wyczerpująco wskazał rodzaje decyzji, które warunkują możliwość zawieszenia terminu przedawnienia na tej podstawie.

Zdaniem Sądu Apelacyjnego, błędnie organ rentowy wskazał, że zawieszenie biegu terminu przedawnienia nastąpiło w niniejszej sprawie na podstawie art. 24 ust. 5f ustawy systemowej, od dnia wszczęcia postępowania, którą z uwagi na brak zawiadomienia o wszczęciu postępowania w myśl art. 61 § 4 k.p.a. stanowił dzień dokonania pierwszej czynności wobec strony z urzędu, tj. dzień 5 września 2016 r., w którym organ rentowy wydał zawiadomienie o wszczęciu postępowania, nr [...]1. Jak wynika z treści ww. zawiadomienia, organ

rentowy zawiadamiał o wszczęciu z urzędu postępowania w sprawie określenia wysokości należności z tytułu składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych, na które składały się należności szczegółowo w nim określone. Przedmiotowe pismo kierowane przez organ rentowy do E. A. było niewątpliwie czynnością zmierzającą do ściągnięcia zaległych należności, w następstwie której organ rentowy wydał zaskarżoną w niniejszym postępowaniu decyzję z dnia 20 września 2017 r., w której stwierdził, że E. A. jest dłużnikiem ZUS z tytułu nieopłaconych składek. W ww. zawiadomieniu organ rentowy wezwał nadto odwołującą się (jako płatnika składek) do złożenia wyjaśnień w sprawie przyczyn nieopłacenia składek, pod rygorem wydania decyzji w sprawie określenia wysokości należności z tytułu składek. Powyższe niewątpliwie wskazuje, że decyzja z dnia 20 września 2017 r. nie była decyzją ustalającą obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym, podstawę wymiaru składek lub obowiązek opłacania składek na te ubezpieczenia (o których mowa art. 24 ust. 5f ustawy systemowej).

W związku z powyższym, Sąd Apelacyjny uznał, że w niniejszej sprawie do ustalenia zawieszenie biegu terminu przedawnienia ma zastosowanie art. 24 ust. 5b ustawy systemowej, zgodnie z którym bieg terminu przedawnienia zostaje zawieszony od dnia podjęcia pierwszej czynności zmierzającej do wyegzekwowania należności z tytułu składek, o której dłużnik został zawiadomiony, do dnia zakończenia postępowania egzekucyjnego.

W dniu 5 września 2016 r. organ rentowy wydał zawiadomienie o wszczęciu postępowania, które zostało wysłane na adres odwołującej się w dniu 7 września 2016 r. Z uwagi na nieobecność E. A. w miejscu zamieszkania w dniu pierwszej próby doręczenia, tj. w dniu 13 września 2016 r. awizowana przesyłka została pozostawiona - zgodnie z art. 44 § 1 pkt 1 k.p.a. - na okres 14 dni do dyspozycji adresata w UP Warszawa [...]. Z powodu niepodjęcia przesyłki przez odwołującą się w terminie 7 dni, dokonano powtórnej awizacji w dniu 21 września 2016 r. 14-dniowy termin od pierwszej próby doręczenia upływał zatem w dniu 28 września 2017 r., tymczasem jak wynika z wydruku „śledzenia przesyłek”, już tego samego dnia od godzinie 7:51 Poczta Polska S.A. zwróciła przesyłkę do nadawcy (organu rentowego), pozbawiając tym samym odwołującą się możliwości odbioru kierowanej

do niej przesyłki w ustawowym 14-dniowym terminie. Wobec tego Sąd Apelacyjny uznał przedmiotowe doręczanie zastępcze za nieprawidłowe i nieskuteczne, a zatem niewywołujące skutków na gruncie art. 24 ust. 5b ustawy systemowej.

Wobec powyższego pierwszą podjętą czynnością zmierzającą do wyegzekwowania należności z tytułu składek, o której dłużnik został zawiadomiony było doręczenie E. A. zawiadomienia o zakończeniu postępowania dowodowego z dnia 9 stycznia 2017 r., które zostało skutecznie doręczone odwołującej się w dniu 27 stycznia 2017 r., tj. po upływie terminu przedawnienia (1 stycznia 2017 r.). Mając na uwadze powyższe, Sąd Apelacyjny za nieuzasadniony uznał zarzut naruszenia art. 24 ust. 5 i 5f ustawy systemowej.

Sąd drugiej instancji podniósł nadto, że obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym i opłacania składek na te ubezpieczenia dotyczy zatem jedynie tych okresów, w których dany przedsiębiorca faktycznie prowadził działalność gospodarczą. Sam wpis przedsiębiorcy do właściwej ewidencji stwarza tylko domniemanie faktyczne - o którym mowa w art. 33 ustawy o swobodzie działalności gospodarczej - prowadzenia działalności we wskazanym w rejestrze okresie, które to domniemanie może być obalone. Oznacza to, że okres prowadzenia działalności gospodarczej wynikającej z wpisu do ewidencji może być korygowany, stosownie do ustaleń faktycznych i wyników postępowania dowodowego w konkretnej sprawie. Jeżeli zatem organ rentowy na podstawie materiałów zgromadzonych w postępowaniu administracyjnym ustalił okres, za który odwołująca się nie opłacała składek to w postępowaniu sądowym odwołująca się zobowiązana była co najmniej do odniesienia się co do tych zarzutów oraz wykazania faktów przeciwnych niż stwierdzone przez organ rentowy w zaskarżonej decyzji - co też uczyniła. W odwołaniu od decyzji, odwołująca się wskazała, że faktyczne zaprzestanie prowadzenia działalności nastąpiło we wrześniu 2009 r. bowiem od tego czasu firma nie prowadziła sprzedaży. Nie przynosiła żadnych przychodów, odwołująca się nie zawierała nowych umów i nie poszukiwała nowych zleceń, zaś wszyscy pracownicy zostali wyrejestrowani. W celu udowodnienia powyższego, odwołująca się złożyła wniosek dowodowy w przedmiocie zobowiązania Urzędu Skarbowego Warszawa - [...] do przesłania deklaracji podatkowych z tytułu podatku VAT składanych w spornym okresie. Dowód z

zeznań odwołującej się wraz z dowodem z dokumentacji skarbowej pozwolił Sądowi Apelacyjnemu na uznanie, że odwołująca się w spornym okresie faktycznie nie prowadziła działalności gospodarczej. Jednocześnie, organ rentowy twierdzący o faktach przeciwnych twierdzeniom odwołującej się - opierający swoje ustalenia jedynie na wpisie do CEIDG - nie przeprowadził przeciwdowodu na poparcie prezentowanych twierdzeń. W aktach rentowych oraz aktach sądowych brak jest jakiegokolwiek dokumentu potwierdzającego fakt prowadzenia przez odwołującą się działalności gospodarczej w okresie od września 2009 r. do maja 2010 r. oraz wykonywania jakichkolwiek czynności związanych prowadzeniem działalności, m.in. w postaci faktur, umów o pracę lub umów cywilno-prawnych, dokumentów potwierdzających osiąganie przez odwołującą się przychodów z prowadzonej działalności w spornym okresie.

Mając na uwadze powyższe, zarzut naruszenia art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 6 pkt 1, art. 12 ust. 1 oraz art. 13 pkt 4 ustawy systemowej w zw. z art. 66 ust. 1 pkt 1 ppkt c i art. 69 ust. 1 ustawy z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych oraz art. 33 ustawy z dnia 2 lipca 2004 r. o swobodzie działalności gospodarczej Sąd Apelacyjny również uznał za bezzasadny.

Kierując się powyższymi względami, Sąd Apelacyjny oddalił apelację jako bezzasadną stosownie do art. 385 k.p.c. oraz zasądził od Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie na rzecz odwołującej się E. A. kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego.

Skargę kasacyjną od wyroku złożył Zakład Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie
zarzucając:

1) naruszenie przepisów postępowania, w szczególności art. 477¹⁴ § 2 Kodeksu postępowania cywilnego poprzez rozpoznanie sprawy poza zakresem wynikającym z zaskarżonej decyzji, wyrażającym się w dokonaniu ustaleń co do podlegania ubezpieczeniom społecznym, pomimo iż zaskarżona decyzja dotyczyła ustalenia zadłużenia z tytułu niepłaconych składek;

2) naruszenie prawa materialnego, tj.:

- art. 24 ust. 5 w zw. z ust. 5f ustawy 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2020 r., poz. 266 ze zm.) poprzez uznanie, iż należności odwołującej na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenia zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych za okres od kwietnia 2007 r. do maja 2010 r. uległy przedawnieniu;

- art. 6 ust. 1 pkt 5, art. 8 ust. 6 pkt 1, art. 12 ust. 1 oraz art. 13 pkt 4 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (Dz.U. z 2020 r., poz. 266 ze zm.) w związku z art. 66 ust. 1 pkt. 1 ppkt. c i art. 69 ust. 1 ustawy o z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (Dz.U. 2016 r., poz.1793 ze zm.) poprzez nie stwierdzenie, iż E. A. jest dłużnikiem Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z tytułu nieopłaconych składek na ubezpieczenia społeczne, ubezpieczenie zdrowotne, Fundusz Pracy i Fundusz Gwarantowanych Świadczeń Pracowniczych na kwotę łącznie 187.619,98 zł.

Pozwany wniósł o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania, a następnie o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania oraz zasądzenie od odwołującej na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kosztów postępowania kasacyjnego według norm przepisanych, a wypadku gdyby zarzut naruszenia przepisów postępowania okazał się nieuzasadniony i doszło jedynie do naruszenia norm prawa materialnego, na zasadzie art. 398¹⁶ kpc o uchylenie zaskarżonego wyroku w całości i orzeczenie co do istoty sprawy - przez oddalenie odwołania od zaskarżonej decyzji oraz zasądzenie od odwołującej na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych [...] Oddział w Warszawie kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna okazała się zasadna.

Drugi zarzut kasacyjny zostanie omówiony po ocenie zarzutu naruszenia prawa materialnego, gdyż to prawo materialne decyduje o wyniku sprawy, stąd nie

każde naruszenie przepisów postępowania ma wpływ na wynik sprawy (art. 398³ § 1 pkt 2 k.p.c.).

Wskazać należy, że w świetle pierwotnej treści art. 24 ust. 4 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych, należności z tytułu składek ulegały przedawnieniu po upływie 5 lat, a w przypadku przerwania biegu przedawnienia, o którym mowa w ust. 5, po upływie 10 lat licząc od dnia, w którym stały się wymagalne. Stosownie do art. 24 ust. 5 ustawy systemowej w ówczesnym brzmieniu, bieg przedawnienia przerywało odroczenie terminu opłacenia należności z tytułu składek, rozłożenie spłaty tych należności na raty i każda inna czynność zmierzająca do ściągnięcia tych należności, jeżeli o czynności tej został zawiadomiony dłużnik.

Regulacja ta została zmieniona ustawą z dnia 18 grudnia 2002 r. o zmianie ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych oraz o zmianie niektórych innych ustaw (Dz.U. Nr 241, poz. 2074). Przepis art. 24 ust. 4 ustawy systemowej w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2003 r. stanowił, że należności z tytułu składek ulegają przedawnieniu po upływie 10 lat, licząc od dnia, w którym stały się wymagalne, z zastrzeżeniem ust. 5-5d. Ustawa z dnia 18 grudnia 2002 r. nie zawierała przepisów przejściowych w zakresie stosowania zmienionego art. 24 ust. 4 ustawy systemowej do należności z tytułu składek wymagalnych i nieprzedawnionych przed dniem 1 stycznia 2003 r.

Ukształtowane jednolite orzecznictwo Sądu Najwyższego wskazywało, że mimo, iż zobowiązanie składkowe powstało pod rządami przepisów przewidujących krótszy termin przedawnienia, to jeżeli w momencie wejścia w życie normy prawnej wydłużającej termin przedawnienia) nie uległo jeszcze przedawnieniu, zastosowanie miały nowe reguły (uchwały Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2008 r. I UZP 4/08, OSNP 2009 nr 1-2, poz. 19 i z dnia 2 lipca 2008 r., II UZP 5/08, OSNP 2009 nr 1-2, poz. 17). Regulacja zawarta w ustawie zmieniającej wprowadzała też instytucję nieprzedawnienia się należności z tytułu składek zabezpieczonych hipoteką lub zastawem (art. 24 ust. 5 ustawy systemowej), zawieszenia biegu terminu przedawnienia zobowiązań z tytułu składek (art. 24 ust. 5a, ust. 5b i ust. 6 ustawy systemowej), przerwania biegu terminu przedawnienia zobowiązań z tytułu składek (art. 24 ust. 5c ustawy systemowej), a także przedawnienia zobowiązania z

tytułu składek wynikających z decyzji o odpowiedzialności osoby trzeciej (art. 24 ust. 5d ustawy systemowej).

Co istotne, zgodnie z ugruntowanym poglądem prezentowanym w orzecznictwie zarówno sądów administracyjnych, jak i sądów powszechnych, do nieprzedawnionych do dnia 31 grudnia 2002 r. należności stosuje się nie tylko nowy, wydłużony termin przedawnienia, ale również wszystkie nowe przepisy dotyczące okoliczności mających wpływ na bieg tego terminu, to jest jego przerwanie i zawieszenie, o ile wymienione w nowych przepisach podstawy przerwania lub zawieszenia biegu przedawnienia powstały po tej dacie. Skutki wcześniejszych zdarzeń oceniać zaś należy według przepisów obowiązujących w chwili ich zaistnienia (uchwały Sądu Najwyższego z dnia 8 lipca 2008 r., I UZP 4/08 oraz z dnia 2 lipca 2008 r., II UZP 5/08, a także wyroki Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 9 grudnia 2008 r., II GSK 547/08 oraz z dnia 8 lutego 2011 r., II GSK193/10).

Kolejna zmiana okresu przedawnienia należności składkowych została wprowadzona od dnia 1 stycznia 2012 r. Z tą datą na podstawie art. 11 pkt 1 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o redukcji niektórych obowiązków obywateli i przedsiębiorców (Dz.U. Nr 232, poz. 1378) zmieniono treść art. 24 ust. 4 ustawy systemowej i skrócono okres przedawnienia składek na ubezpieczenia społeczne z 10 do 5 lat. Zgodnie z art. 27 powołanej ustawy, do przedawnienia należności z tytułu składek, o którym mowa w art. 24 ust. 4 ustawy systemowej, którego bieg rozpoczął się przed dniem 1 stycznia 2012 r., stosuje się przepisy w brzmieniu nadanym niniejszą ustawą z tym, że bieg przedawnienia rozpoczyna się od dnia 1 stycznia 2012 r. Wedle zasady wynikającej z tego przepisu, do należności składkowych nieprzedawnionych do dnia 1 stycznia 2012 r. (a więc z zastosowaniem 10-letniego okresu przedawnienia) ma zastosowanie 5-letni termin przedawnienia, z tym zastrzeżeniem, że liczy się go nie od daty ich wymagalności, tak jak o tym stanowi art. 24 ust. 4 ustawy systemowej, ale od dnia 1 stycznia 2012 r. Wyjątek od tej zasady ustanawia ust. 2 powołanego przepisu, stosownie do którego jeżeli przedawnienie rozpoczęte przed dniem 1 stycznia 2012 r. nastąpiłoby - zgodnie z przepisami dotychczasowymi - wcześniej, przedawnienie następuje z upływem tego wcześniejszego terminu.

Bez zmian pozostał natomiast art. 24 ust. 5b ustawy systemowej w brzmieniu obowiązującym od dnia 1 stycznia 2004 r., ustanawiający instytucję zawieszenia biegu przedawnienia należności składkowych.

Z kolei przedawnienie należności z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne reguluje ustawa z dnia 27 sierpnia 2004 r. o świadczeniach opieki zdrowotnej finansowanych ze środków publicznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2019 r., poz. 1373 z późn. zm.). Zgodnie z art. 93 tej ustawy, składki na ubezpieczenie zdrowotne oraz należności z tytułu odsetek za zwłokę nieopłacone w terminie podlegają ściągnięciu na zasadach określonych w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych (ust. 1), zaś należności z tytułu składek na ubezpieczenie zdrowotne ulegają przedawnieniu na zasadach określonych w przepisach o systemie ubezpieczeń społecznych (ust. 2). Z regulacją tą koreluje art. 32 ustawy systemowej, w myśl którego do składek na ubezpieczenie zdrowotne w zakresie ich poboru, egzekucji, wymierzania odsetek za zwłokę i dodatkowej opłaty, przepisów karnych, dokonywania zabezpieczeń na wszystkich nieruchomościach, ruchomościach i prawach zbywalnych dłużnika, odpowiedzialności osób trzecich i spadkobierców oraz stosowania ulg i umorzeń stosuje się odpowiednio przepisy dotyczące składek na ubezpieczenia społeczne.

Podsumowując należy stwierdzić, że przedawnienie należności składkowych należy oceniać według stanu prawnego, który obowiązywał w dniu upływu terminu przedawnienia, uwzględniając zdarzenia powodujące nierozpoczęcie, zawieszenie lub przerwanie biegu tego terminu, a także podjęte działania mające wpływ na wydłużenie terminu wymagalności należności.

Za trafny należy uznać kasacyjny zarzut naruszenia art. 24 ust. 5f ustawy systemowej. Przepis ten w obecnie obowiązującym brzmieniu (zmieniony przez art. 1 pkt 7 lit. d ustawy z dnia 24 czerwca 2021 r., Dz.U. z 2021 r., poz. 1621) stanowi, że bieg terminu przedawnienia ulega zawieszeniu od dnia wszczęcia przez ZUS postępowania w sprawie wydania decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym, podstawę wymiaru składek lub obowiązek opłacania składek na te ubezpieczenia do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna. Absolutnie jednoznacznie wynika z niego, że bieg terminu przedawnienia ulega

zawieszeniu "od dnia wszczęcia postępowania", co niewątpliwie następuje wcześniej niż wydanie decyzji.

Dokonana - na mocy ustawy z dnia 24 czerwca 2021 r. - modyfikacja art. 24 ust. 5f ustawy systemowej, bynajmniej nie zmieniła zasadniczej treści przepisu co do momentu zawieszenia biegu terminu przedawnienia. Poprzednio obowiązująca jego wersja ustawy (na dzień 20 września 2017 r. – dzień wydania decyzji pozwanego) również zakładała, że w przypadku wydania przez ZUS decyzji ustalającej obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym, podstawę wymiaru składek lub obowiązek opłacania składek na te ubezpieczenia, bieg terminu przedawnienia ulega zawieszeniu "od dnia wszczęcia postępowania" do dnia, w którym decyzja stała się prawomocna. W obu zatem brzmieniach tego przepisu bieg terminu przedawnienia ulegał zawieszeniu "od momentu wszczęcia postępowania" w sprawie wydania odpowiedniej decyzji. Zostało to jednoznacznie przesądzone w najnowszym orzecnictwie Sądu Najwyższego. W szczególności w wyrokach: z dnia 19 maja 2021 r., II USKP 53/21 (OSNP 2022 nr 3, poz. 28) i z dnia 15 października 2022 r., II USKP 243/21 – niepubli.).

W wyroku z dnia 25 listopada 2021 r. w sprawie II USKP 82/21 Sąd Najwyższy rozważał ponadto jeszcze jeden przypadek zawieszenia biegu terminu przedawnienia składek, zajmując stanowisko, że na gruncie zaległości z tytułu składek na ubezpieczenie społeczne ustawodawca przyjął, że do zawieszenia biegu terminu przedawnienia wystarczające jest podjęcie czynności zmierzającej do wyegzekwowania zaległości. Czynnością zmierzającą do ściągnięcia należności jest niewątpliwie wystawienie tytułu wykonawczego przez właściwy organ, ale za czynności zmierzające do ściągnięcia należności mogą być uznane również inne czynności, tj. orzeczenia, pisma kierowane do strony itp., z których treści czy uzasadnienia wynika bezpośrednio, że zmierzają one do ściągnięcia należności. Taką czynnością jest doręczenie upomnienia z zagrożeniem wszczęcia postępowania egzekucyjnego w rozumieniu art. 15 § 1 ustawy o postępowaniu egzekucyjnym w administracji. Z treści tego przepisu wynika, że postępowanie egzekucyjne nie może być wszczęte bez wcześniejszego doręczenia upomnienia, w związku z czym jest to warunek obligatoryjny i konieczny do tego, by w sposób skuteczny prowadzić egzekucję. Jest więc ono pierwszą i do tego konieczną

czynnością zmierzającą do wyegzekwowania należności z tytułu składek, skoro bez doręczenia upomnienia wszczęcie postępowania egzekucyjnego nie byłoby możliwe. Innymi słowy - doręczenie takiego upomnienia zawiesza bieg terminu przedawnienia do dnia zakończenia postępowania egzekucyjnego. Czynność ta mieści się zatem w dyspozycji przepisu art. 24 ust. 5b ustawy systemowej, który jednak nie ma zastosowania w niniejszej sprawie gdyż wobec odwołującej nie toczy się postępowanie egzekucyjne dotyczące ściągnięcia należności z tytułu składek.

Odnośnie analizowanego w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku art. 24 ust. 5f ustawy systemowej, Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 19 maja 2021 r. w sprawie II USKP 53/21 wyraził słuszny pogląd, że ustawa systemowa nie określa samodzielnie (autonomicznie) daty wszczęcia postępowania, dlatego należy odwołać się do przepisów Kodeksu postępowania administracyjnego. Postępowanie administracyjne jest wszczynane zgodnie z art. 61 § 1 k.p.a. na wniosek bądź z urzędu. O ile w przypadku postępowania na wniosek o dacie jego wszczęcia rozstrzyga art. 61 § 3 i 3a k.p.a., o tyle w odniesieniu do postępowania z urzędu wobec braku bezpośredniego przepisu, należy odwołać się do dorobku orzecznictwa i doktryny. W wyroku tym Sąd Najwyższy zaaprobował orzecznictwo Naczelnego Sądu Administracyjnego, w którym przyjęto, że datą wszczęcia postępowania z urzędu jest dzień pierwszej czynności dokonanej w sprawie, której postępowanie dotyczy, przez organ do tego uprawniony, działający w granicach przysługujących mu kompetencji, pod warunkiem, że o czynności tej powiadomiono stronę.

W niniejszej sprawie, z wiążących Sąd Najwyższy ustaleń faktycznych Sądu drugiej instancji wynika, że w dniu 13 września 2016 r. Zakład Ubezpieczeń Społecznych II Oddział w Warszawie skierował do odwołującej zawiadomienie o wszczęciu postępowania w sprawie określenia wysokości należności z tytułu niezapłaconych składek za okres od kwietnia 2007 r. do maja 2010 r. Z powodu braku możliwości doręczenia pismo to zostało awizowane do odbioru w Urzędzie Pocztowym Warszawa [...] w tym samym dniu. Powtórne zawiadomienie awizowano 21 września 2016 r. Przesyłkę zwrócono nadawcy - organu rentowego w dniu 28 września 2016 r. o godzinie 7:51 z adnotacją „zwrot nie podjęto w terminie”.

Wbrew twierdzeniom Sądu Apelacyjnego doręczenie zastępcze (fikcja doręczenia) było prawidłowe. W świetle art. 44 k.p.a.

§ 1. W razie niemożności doręczenia pisma w sposób wskazany w art. 42 i art. 43.

1) operator pocztowy w rozumieniu ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe przechowuje pismo przez okres 14 dni w swojej placówce pocztowej - w przypadku doręczania pisma przez operatora pocztowego;

2) pismo składa się na okres czternastu dni w urzędzie właściwej gminy (miasta) - w przypadku doręczania pisma przez pracownika urzędu gminy (miasta) lub upoważnioną osobę lub organ.

§ 2. Zawiadomienie o pozostawieniu pisma wraz z informacją o możliwości jego odbioru w terminie siedmiu dni, licząc od dnia pozostawienia zawiadomienia w miejscu określonym w § 1, umieszcza się w oddawczej skrzynce pocztowej lub, gdy nie jest to możliwe, na drzwiach mieszkania adresata, jego biura lub innego pomieszczenia, w którym adresat wykonuje swoje czynności zawodowe, bądź w widocznym miejscu przy wejściu na posesję adresata.

§ 3. W przypadku niepodjęcia przesyłki w terminie, o którym mowa w § 2, pozostawia się powtórne zawiadomienie o możliwości odbioru przesyłki w terminie nie dłuższym niż czternaście dni od daty pierwszego zawiadomienia.

§ 4. Doręczenie uważa się za dokonane z upływem ostatniego dnia okresu, o którym mowa w § 1, a pismo pozostawia się w aktach sprawy.

Zatem przesyłka została prawidłowo awizowana, a termin do jej odbioru upływał 27 września 2016 r., a nie jak błędnie wskazał Sąd Apelacyjny „28 września 2017 r.”, mając z pewnością na myśli 28 września 2016 r.

W ocenie Sądu Najwyższego rozpoznającego skargę kasacyjną, jeżeli nie doszło jeszcze do wszczęcia postępowania egzekucyjnego (nie doręczono ubezpieczonej upomnienia), a zaistniał wyłącznie przypadek wydania przez Zakład decyzji ustalającej wysokość składek na ubezpieczenia społeczne, zgodnie z art. 24 ust. 5f ustawy systemowej, bieg terminu przedawnienia ulegał zawieszeniu od dnia wszczęcia postępowania. Wszczęcie postępowania w sprawie wydania decyzji o obowiązku opłacania składek nastąpiło już w dniu 5 września 2016 r., a zawieszenie biegu terminu przedawnienia należności nastąpiło przed ich

przedawnieniem. Zatem należności te nie uległy przedawnieniu do dnia wydania decyzji przez pozwanego z dnia 20 września 2017 r., nr [...].

Za trafny należało również uznać zarzut naruszenia przepisu art. 477¹⁴ § 2 Kodeksu postępowania cywilnego poprzez rozpoznanie sprawy poza zakresem wynikającym z zaskarżonej decyzji, wyrażającym się w dokonaniu ustaleń co do podlegania ubezpieczeniom społecznym, pomimo iż zaskarżona decyzja dotyczyła ustalenia wysokości zadłużenia z tytułu niepłaconych składek.

Słusznie skarżący podniósł, że zakres rozpoznania sprawy przez sąd ubezpieczeń społecznych jest wyznaczony treścią zaskarżonej decyzji. Zauważyć przy tym należy, że kognicję sądu ubezpieczeń społecznych określa art. 476 § 2 w związku z art. 477⁹ k.p.c. W świetle powyższych unormowań sąd ten rozpoznaje odwołania od decyzji organów rentowych w wymienionych w powołanych przepisach sprawach. W judykaturze utrwalony jest pogląd, w myśl którego zakres rozpoznania i orzeczenia (przedmiot sporu) w tych sprawach wyznaczony jest w pierwszej kolejności przedmiotem decyzji organu rentowego zaskarżonej do sądu ubezpieczeń społecznych, a w drugim rzędzie przedmiotem postępowania sądowego determinowanego zakresem odwołania od tejże decyzji (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6 września 2000 r., II UKN 685/99, OSNAPiUS 2002 nr 5, poz. 121 oraz postanowienia z dnia 13 maja 1999 r., II UZ 52/99, OSNAPiUS 2000 nr 15, poz. 601 i z dnia 13 października 2009 r., II UK 234/08, LEX nr 553692).

Decyzja organu rentowego określa zatem zakres przedmiotowy postępowania przed sądem ubezpieczeń społecznych. Dlatego już w samym postępowaniu przed sądem niedopuszczalne jest merytoryczne rozpoznanie żądań, które wykraczają poza podstawę faktyczną decyzji zaskarżonej odwołaniem (wyroki Sądu Najwyższego: z 14 stycznia 1980 r., III URN 52/79, i z 29 września 2000 r., II UKN 759/99).

Zatem, rozważania Sądu Apelacyjnego co do niepodlegania ubezpieczeniom społecznym przez odwołującą w okresie od września 2009 r. do maja 2010 r. - z uwagi na nieprowadzenie działalności gospodarczej - wykraczały poza zakres rozpoznania niniejszej sprawy. Skoro odwołująca kwestionowała obowiązek podlegania ubezpieczeniom społecznym w tym okresie, powinna zwrócić się do organu rentowego o wszczęcie postępowania w tym przedmiocie i wydanie decyzji

o okresach podlegania ubezpieczeniom społecznym. Sąd drugiej instancji bezpodstawnie rozpoznał sprawę poza zakresem wynikającym z zaskarżonej decyzji.

Podzielając powyższą linię orzeczniczą i uznając za słuszne kasacyjne zarzuty naruszenia prawa procesowego i prawa materialnego przy ferowaniu zaskarżonego wyroku, Sąd Najwyższy z mocy art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c. w związku z art. 398²¹ k.p.c. orzekł jak w sentencji.

[as]

I.n